

Н.В. ОСИПЧУК. ЕВРОПЕЙСКИЙ КОНТЕКСТ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Резюме. В статье проанализированы учебные программы высших технических учебных заведений; рассмотрены периоды историко-педагогического развития языковой подготовки студентов в системе отечественного высшего технического образования в советское время.

Ключевые слова: языковая подготовка, учебная программа, иностранный язык, высшее техническое образование, советское время.

N.V. OSIPCHUK. THE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN UKRAINE IN THE LATE 20TH BEGINNING OF 21ST CENTURIES

The summary. The methods of teaching foreign languages in the late 20th beginning of 21st centuries are analyzed. Historical-pedagogical experience of students language training in higher technical education system being reasonable to use is explained.

Key words: methods of teaching, professionally oriented teaching, the communicative-developing method, system-communicative method.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.

Одержано редакцією 26.02.2016 р.

УДК: 373. 07

А.С. ПАВЛЕНКО

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВИХОВАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Резюме. У статті розглядається управління навчально-виховним процесом в загальноосвітніх навчальних закладах України. Висвітлюється один з напрямків цієї роботи, а саме – управління виховним процесом у школах. Розкривається вплив всіх систем, що беруть участь в процесі виховання в навчально-виховних закладах освіти. Доводиться необхідність поєднання всіх компонентів – державних, приватних та громадських, в управлінському апараті.

Ключові слова: адміністрація, управління виховним процесом в навчальному закладі, завуч з виховної роботи, системний підхід, державне управління, громадське самоврядування.

Постановка проблеми. Удосконалення сучасної системи управління навчально-виховним процесом, зокрема і управління виховною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах є необхідним циклом в прогнозуванні сформованості гармонійно розвиненої особистості. Тому управління виховним процесом є однією з найактуальніших проблем у педагогічній теорії та практичній діяльності загальноосвітнього навчального закладу. В процесі управління педагог веде активну роботу з виховання учнів, спрямовує та формує їх бачення оточуючої дійсності, моральні цінності, враховуючи при цьому вікові та індивідуальні особливості кожного учня.

Демократично-гуманістичний напрямок системи виховання, котрий обраний Міністерством освіти і науки України як пріоритетний на сучасному етапі розвитку держави, орієнтується на формування життєтворчої конкурентоспроможної особистості випускника загальноосвітнього навчального закладу. При цьому виховання не обмежується пасивною роллю учня. Навпаки, учень в цій системі постає багатим джерелом для педагогічного пошуку і творчості вчителя, котрий переорієнтовує вихованця на самовиховання, самовдосконалення найкращих особистісних якостей.

Крім того, на виховання підростаючої молоді в наш час суттєво впливає також і громадська думка, тому для досягнення виховної мети державне управління загальноосвітнім навчальним закладом об'єднується з самоврядуванням, долучається також і управління громадами, що мають виховний вплив в тому чи іншому регіоні країни. Слід також враховувати виховний вплив місцевих звичаїв та обрядів, етнічних груп населення, історичних надбань та особливостей кожного конкретного навчального закладу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Систему управління освітніми закладами досліджували Ю.А. Конаржевський, В.І. Маслов, Т.І. Шамова та ін. Вони приділяли особливу увагу керівництву та управлінню всіма системами школи, глибоко розкриваючи освітній процес, а саме системі закономірностей управління: цілісність, гуманістичність, демократичність управління та готовність керівників адміністрації до різних видів управлінської діяльності [11].

Обґрунтовуючи необхідність впровадження інноваційного управління, ряд науковців, а саме В.В. Григоращ, Л.А. Гаєвська, О.М. Касьянова, О.І. Мармаза, О.Л. Скідін, виокремлюють дві підсистеми управління освітою на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях: традиційну та інноваційну [3, 10]. Мета традиційного державного управління полягає у забезпеченні оптимального функціонування компонентів системи освіти, а мета інноваційного управління вбачає переведення освітньої системи, її змісту та об'єкт-суб'єктивного потенціалу на більш високий якісний рівень – у забезпеченні розвитку та становлення відповідності рівня освіти вимогам сучасності.

Теоретичні засади діяльності завуча з виховної роботи школи та підвищення його управлінської кваліфікації знайшли своє відображення у працях В.І. Бондара, Л.І. Денисович, Г.В. Сльнікова, В.І. Маслова, В.В. Олійника, Т.М. Сорочан, П.М. Щербань. Саме вони визначають поняття “професійна компетентність” на тій чи іншій керівній посаді, що визначається рівнем професійної кваліфікації, оволодіння змістом праці і засобами вирішення професійних завдань.

Питаннями підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти з напрямку виховної роботи займаються інститути удосконалення вчителів, інститути післядипломної освіти педагогічних кадрів, обласні, міські та районні відділи освіти і науки. Саме вони визначають сучасні вимоги до напрямків роботи у навчально-виховному процесі, створюють програми творчого розвитку і саморозвитку особистості, поєднують виховний процес школи з громадськістю. Все це досліджували М.С. Канцедал, Н.В. Кочанова, О.М. Кравцова, В.Г. Кремень, Г.І. Сорока та ін. [5, 6].

Проблема удосконалення керівництва виховним процесом в загальноосвітніх закладах та поєднання державного керівництва з громадською думкою, самоврядуванням і стала поштовхом до розгляду цього напрямку в даній статті, що визначає її **мету** – розкрити фаховий напрямок організатора виховної роботи загальноосвітньої школи, необхідність правильного планування виховної роботи, що вимагає сьогодення нашої демократичної держави України.

Виклад основного матеріалу. Управління в загальноосвітньому навчальному закладі здійснює безпосередньо директор як керівник школи, як вищий елемент ієрархічного рівня управління навчальним закладом. Другим елементом даного рівня виступають заступники директора, а саме – завуч з навчальної роботи і організатор навчально-виховної роботи, які здійснюють реалізацію управлінських рішень.

Хочеться зупинитися на найменш прогнозованій діяльності – виховній роботі. На перший погляд здається, що виховний процес розкриває перед вихователем значний простір для діяльності, але організація цієї діяльності потребує системної і послідовної взаємодії всіх елементів, всіх суб'єктів виховного процесу.

Починається управління в навчальному закладі з проектування шкільної програми виховання. Окрема роль відводиться класним керівникам, керівникам гуртків, секцій, учнівському самоврядуванню та батьківським комітетам. До програми виховання включаються розробки календарно-тематичних свят та сценаріїв виховних заходів шкільного рівня (місячників, змагань, конкурсів, тощо). Всі матеріали і заходи регламентуються Законом України “Про освіту”, а також нормативними актами Міністерства освіти і науки України щодо напрямків виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів [12].

Умовою успішного управління виховною роботою школи є узгодженість структури кожного навчально-виховного заходу, вміле поєднання всіх напрямків роботи школи з роботою соціально-психологічних служб, бібліотек, гуртків, факультативів, спортивних секцій, ради школи, батьківських комітетів різних класів та громадськості. Над виховною програмою навчального закладу працює спеціально створена група педагогічних працівників, представників батьківських комітетів та керівників місцевих громадських об'єднань. Кожна виховна програма навчально-виховного закладу розрахована на п'ять років та складається з двох частин: основна – що визначає стратегічні завдання у вихованні, та допоміжна, або змінна – що відображає вимоги суспільства до виховної роботи загальноосвітнього закладу. Її можна визначити лише на кожен навчальний рік зокрема. (Наприклад, з початком проведення АТО на Сході України серед напрямків виховання в загальноосвітніх закладах було виокремлено національно-патріотичний).

Також до планування виховної роботи входять спеціальні програми, які доповнюють і конкретизують виховну роботу різних типів навчальних закладів. Відповідно, долучають виховну роботу з деякими категоріями учнів: це – учні, що мають особливі потреби, учні-інваліди, учні, схильні до девіантної поведінки. Ці програми можуть бути призначені для формування та розвитку тих чи інших ціннісних орієнтацій в учнів у залежності від особистості на яку спрямований процес виховання (наприклад програма виховання поваги до національного українського мистецтва).

Не слід забувати, що будь-яка робота – навчальна чи виховна – буде неефективна, якщо буде відсутній контроль. Отже, контроль є невід'ємною, органічною частиною управлінського циклу, бо передбачає отримання інформації про результативність проведеної роботи.

Залежно від мети, контроль складається з: планування, підготовки, збору матеріалу про стан виховного процесу, аналізу проведених заходів, формулювання позитивних чи негативних висновків, розробки рекомендацій, доведення висновків до вихованців, визначення термінів виконання тих чи інших пропозицій.

Заступник директора з виховної роботи застосовує як традиційні так і нетрадиційні форми контролю: спостереження, аналіз виховних заходів, індивідуальні бесіди, анкетування вчителів, тестування, вивчення шкільної документації; вивчення результатів діяльності учнів, конкурсів, змагань, завдання творчого характеру, врахування громадських поглядів, поради батьківських комітетів. Отже, контроль виступає як необхідний засіб для підвищення якості навчально-виховного процесу [8].

Основні шляхи демократичної оптимізації внутрішнього управління та контролю навчальним закладом сформульовані Т.С. Рабченюк [9]. Автор звертає увагу та науково обґрунтовує інноваційні моделі управління, розкриває структуру управління, аналізує різні види, різні підходи, різні форми роботи адміністрації з педагогічним колективом, вихованцями, самоврядування учнів, роботу громадськості, позашкільних закладів у навчальній та виховній роботі, упорядковує систему роботи сім'ї та школи, методичних об'єднань, педагогічних рад, нарад, системно-комплексне планування школи для забезпечення національної спрямованості навчально-виховного процесу та безперервності управління процесом національно-патріотичного виховання.

Організуючи виховний процес в школі, організатору з виховної роботи слід пам'ятати слова видатного педагога Василя Сухомлинського “... в школі дитина не тільки вчиться, у школі вона живе ...” – отже, і виховується.

Складати календарно-тематичний план виховних справ школи слід в хронологічній послідовності з переліком загальношкільних виховних справ на навчальний рік, де вказано підрозділи школи та педагогічних працівників, які відповідають за їх проведення. Календарно-тематичний план виховних заходів передбачає відзначення: Дня знань, Дня вчителя, Дня української армії, великих християнських свят – Різдва та Великодня, Дня матері, Дня останнього дзвоника, а також заходи до ювілейних дат видатних діячів України, області чи району, де знаходиться навчально-виховний заклад тощо. Даний план навчально-виховних заходів допомагає класним керівникам, вчителям-класоводам, бібліотекарям, організаторам гуртків та секцій планувати виховну роботу. За зразком календарно-тематичного плану виховних заходів укладаються програми виховної роботи всього навчально-виховного закладу, всіх підрозділів школи, що забезпечують той чи інший напрямок виховання.

Отже, планування є створення системи цілей виховання, а управління виховним процесом полягає у взаємодії всіх суб'єктів виховного процесу для досягнення запланованих цілей. Тому організація виховної роботи педагогічними працівниками полягає в забезпеченні співпраці з вихованцями через визнання та прийняття останніми визначених цілей виховання. Для ефективності та результативності в співробітництві педагоги мають застосовувати всі свої педагогічні знання та вміння, форми та методи, педагогічний досвід, педагогічну майстерність, прийоми і техніку психології та принципи виховання в сучасному інформаційному суспільстві.

На сучасному етапі управління навчальними закладами освіти відповідає системному підходу. Він є основою досліджень у працях Ю.І. Конаржевського, В.В. Вербицького та інших фахівців в галузі управління освітою [1, 4]. Саме системний підхід забезпечує сучасне бачення управління навчальними закладами освіти, бо виступає як методологія, яка управляється ззовні, або самокерована, або керована за змішаним типом, але будь-яка система є елементом більш загальної системи, підпорядкованої вищим фіскальним органам.

А отже, кожна система, зокрема і система управління навчальними закладами освіти, піддається впливу у формах контролю, стимулювання, корекції відповідно до цілей суспільства, організації тощо. Поєднання державного управління і громадського самоврядування визначено серед основних управлінських функцій Міністерства освіти і науки України. У статті 10 Закону України “Про освіту” зазначено “...органи управління освітою і громадське самоврядування діють у межах повноважень, визначених законодавством” [2].

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що управління виховною роботою загальноосвітнього навчального закладу – це послідовна системна та розгалужена робота адміністрації школи, директора, завуча з виховної роботи, класних керівників, організаторів гурткової роботи, спортивних секцій, працівників бібліотеки, позашкільних установ, громадськості, батьківського комітету школи тощо. Успіх внутрішкільного керівництва колективом тепер, як і колись, залежить від педагогічної майстерності, що забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності і визначається: 1) гуманістичною спрямованістю педагогів; 2) їхніми професійними знаннями (психолого-педагогічними, предметними, прикладними вміннями і навичками, передовим досвідом); 3) педагогічними здібностями (дидактичними, комунікативними, прогностичними, креативністю); 4) педагогічною технікою (емоційною стабільністю, педагогічним тактом, спілкуванням, мовою вчителя).

Тільки правильно організоване самоуправління, розподіл обов'язків між членами адміністрації, створення умов для співпраці, планування роботи, прийом педагогічних і управлінських рішень, стимулювання праці всього педагогічного колективу, створення рівних умов для творчої діяльності педагогів, бібліотекарів, мистецьких об'єднань, роботи спортивних секцій, консультування батьків та впровадження громадського самоврядування забезпечить успішність навчально-виховного процесу в школах України.

Вище сказане дозволяє стверджувати, що управління процесом виховання є актуальним, перспективним у розбудові системи національної освіти. Сьогодні вимагає професійного керівника-педагога, що готовий до інноваційної діяльності, вміє проектувати і прогнозувати виховні програми, володіє новітніми педагогічними технологіями, готовий до співробітництва в соціальних сферах, підтримує зв'язок з громадськістю, комунікабельний з усіма членами педагогічного колективу, здатний забезпечити вільний розвиток індивідуальних здібностей вихованців, творчий розвиток всебічно гармонійної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєв Ю.В. Педагогічне управління в школі: Методологія, теорія, практика / Ю.В. Васильєв. – М.: Педагогіка. – 2002. – 139 с.
2. Вербицький В.В. Сутність управління навчальним закладом / В.В. Вербицький. // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 3.
3. Гаєвська Л.А. Управління загальною середньою освітою в Україні / Л.А. Гаєвська. – Умань, 2008. – 124 с.
4. Конаржевський Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление / Ю.А. Конаржевський. – М.: Педагогический поиск, 2000. – 222 с.
5. Кочанова Н.В. Організація виховної роботи / Н.В. Кочанова. – Харків: Ранок, 2008. – 256 с.
6. Кремень В.Г. Освіта і наука України: факти, роздуми, перспективи: шляхи модернізації / В.Г. Кремень – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
7. Куширець А.І. Основи управління розвитком загальноосвітнього навчального закладу / А.І. Куширець. – Житомир, 2014. – 285 с.
8. Орієнтовний зміст виховання в національній школі: методичні рекомендації / за ред. Є.І. Коваленко. – К.: ІЗМН, 1996. – 136 с.
9. Рабченко Т.С. Демократизація внутрішкільного управління / Т.С. Рабченко. – К., 1997. – 287 с.
10. Управління навчальним закладом: навчально-методичний посібник: у 2-х частинах. Ч.2. Ключ до

- професійного успіху / О.І. Мармаза, О.М. Касьянова, В.В. Григораш [та ін.]. – Харків: Веста: Видавництво “Ранок”, 2003. – 152 с.
11. Шамова Т.И. Управление образовательными системами: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т.И. Шамова, П.И. Третьяков, Н.П. Капустин; под ред. Т.И. Шамовой. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 320 с.
 12. www.mon.gov.ua – сторінка Міністерства освіти і науки України.
 13. <http://bestlessons.at.ua/> – сторінка Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів.

А.С. ПАВЛЕНКО. УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССОМ ВОСПИТАНИЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Резюме. В статье рассматривается управление учебно-воспитательным процессом в общеобразовательных учебных заведениях Украины. Освещается одно из направлений этой работы, а именно – управление воспитательным процессом в школах. Раскрывается влияние всех систем, участвующих в процессе воспитания в учебно-воспитательных учреждениях. Доказывается необходимость сочетания всех компонентов – государственных, частных и общественных, в управленческом аппарате.

Ключевые слова: администрация, управление воспитательным процессом в учебном заведении, завуч по воспитательной работе, системный подход, государственное управление, общественное самоуправление.

A.S. PAVLENKO. MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE SECONDARY SCHOOLS.

The summary. The article discusses the management of the educational process in General educational institutions of Ukraine. Highlights one of the directions of this work, namely the management of the educational process in schools. It proves the necessity of combination of all components – private and public in the management staff.

Key words: administration, management of educational process in the school, the head teacher of educational work, system approach, public administration, public self-government.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. О.Б. Петренко.

Одержано редакцією 12.03.2016 р.

УДК: 378. 011. 3

Р.В. КОСТРУБАНЬ

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Резюме. В статті обґрунтовано доцільність використання педагогічного моделювання для формування толерантності у майбутніх учителів, які здобувають освіту в педагогічних коледжах. Проаналізовано бачення науковців потенціалу педагогічного моделювання, представлено визначення педагогічної моделі. Зосереджено увагу на сутності складових моделі, визначено основні підходи, які покладені в основу структурної моделі формування толерантності студентів педагогічних коледжів.

Ключові слова: формування толерантності, модель, майбутні педагоги, коледжі, підходи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В українському освітньому просторі організація професійної підготовки майбутніх вчителів в педагогічних коледжах відіграє вагомий роль. Сьогодні українській державі необхідні фахівці, які поєднують у собі, насамперед, такі якості, як гуманність, толерантність, розуміння найвищої цінності людини та людського життя, повагу до людей інших держав, націй і рас у поєднанні з самоповагою до себе, як громадянина незалежної й суверенної держави. У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2011 р.) узагальненим образом мети української освіти є формування особистості з інноваційним типом мислення, котра сповідує демократичні цінності та водночас усвідомлює свою національну ідентичність.

У Декларації принципів толерантності, яка затверджена резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року задекларовано, що толерантність означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур світу, форм самовираження і способів проявів людської індивідуальності. Беручи до уваги наведені аргументи, педагогічна освіта в коледжах має передбачати формування толерантності, національної свідомості, взаємоповаги між націями та народностями. Усе це вимагає переосмислення основних напрямків професійної підготовки майбутніх фахівців, які знайшли своє відображення у нормативних документах, а саме законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», державних національних програмах «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р.» та «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період 2012-2020 р.». Відповідно до них гуманітарний розвиток визначено пріоритетним та посилено роль вищих навчальних закладів щодо формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінному, конкурентному, взаємозалежному світі.

© Р.В. Кострубань, 2016